

Bijlage 1: specifieke onderdelen van het advies

Inleiding

De leefomgeving en de ruimtelijke kwaliteit bepalen in belangrijke mate de algemene maatschappelijke aanvaardbaarheid van het vast te stellen tracé. Het advies van de samenwerkende overheden is integraal van opzet en doet ook recht aan het oplossen van lokale knelpunten waarmee deze kwaliteiten in belangrijke mate worden geborgd. Welke lokale overwegingen hieraan ten grondslag liggen, blijkt echter niet direct uit onze brief, maar verwoorden wij in deze bijlage.

Hier geven wij de resultaten weer van de lokale verkenningen die leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit niet verder aantasten en zo nodig verbeteren op een drietal cruciale locaties. De belangrijkste thema's van de specifieke onderdelen zijn het oplossen van ruimtelijke knelpunten en het extra vrijspelen van bestaande gevoelige bestemmingen.

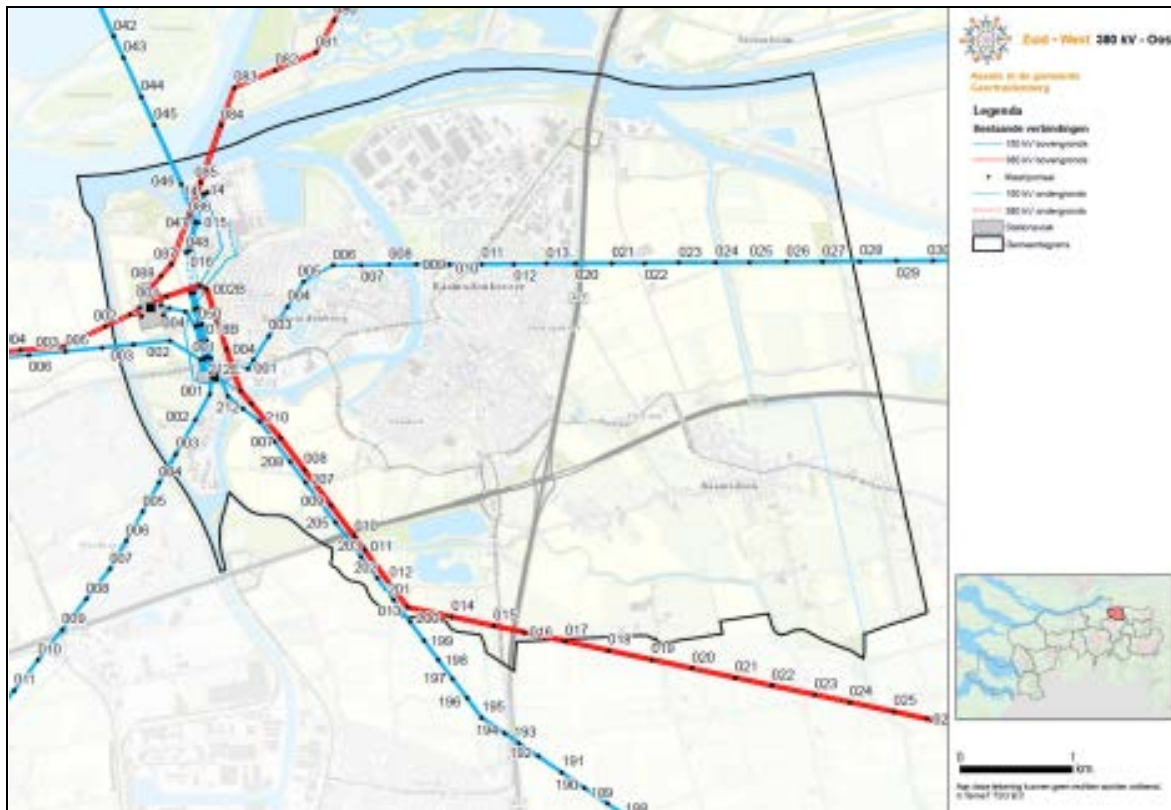
Gemeente Geertruidenberg

Situatie

De gemeente Geertruidenberg heeft te maken met een zware belasting op het gebied van de landelijke energievoorziening. Naast de Amercentrale zijn binnen de gemeente de volgende verbindingen/stations aanwezig:

- 380 kV station Geertruidenberg
- 150 kV station Geertruidenberg
- 380 kV verbinding Borsele – Geertruidenberg
- 380 kV verbinding Geertruidenberg – Eindhoven
- 380 kV verbinding Geertruidenberg – Krimpen a/d IJssel
- 150 kV verbinding Geertruidenberg – Biesbosch
- 150 kV verbinding Geertruidenberg – Waalwijk – 's Hertogenbosch West
- 150 kV verbinding Geertruidenberg – Breda
- 150 kV verbinding Geertruidenberg – Oosteind – Tilburg West – Tilburg Noord
- 150 kV verbinding Zevenbergschen Hoek – Moerdijk
- Daarnaast lopen er nog diverse hoogspanningsverbindingen van het 150 kV station Geertruidenberg naar de Amercentrale die niet in beheer van TenneT zijn.

Zie onder voor een uitsnede van de situatie.

De gemeente Geertruidenberg wil zich aansluiten bij het meest gedragen tracé, maar is wel van mening dat door de aanleg van dit tracé de druk op de fysieke leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit in de gemeente nog verder wordt vergroot. Hiervoor dient een oplossing te komen.

Fysieke leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit

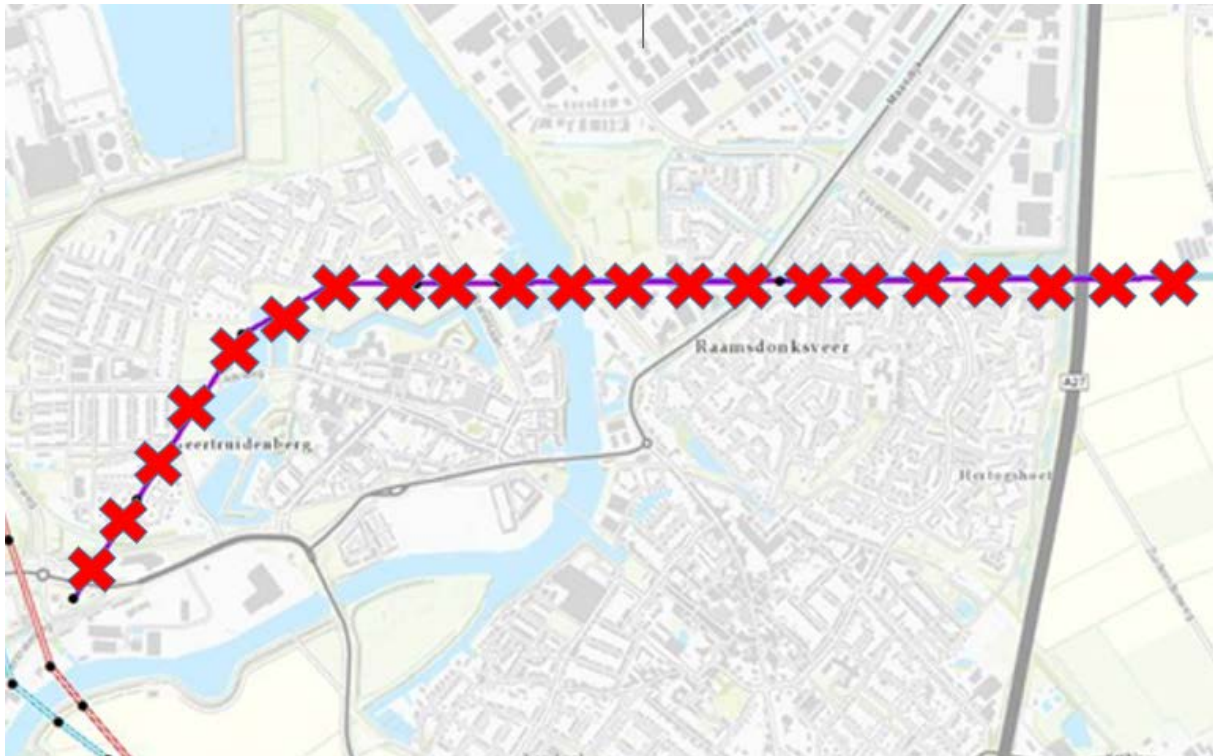
De toename van het aantal hoogspanningsverbindingen, als gevolg van de energietransitie, heeft grote ruimtelijke gevolgen. Onder andere transport van energie moet worden ingepast in de buurt waar we wonen, werken en recreëren. Hoewel de leidende principes waaronder geen nieuwe doorsnijdingen en bundeling (onder andere met andere hoogspanningsverbindingen) worden onderschreven, komt dit op gespannen voet te staan met de fysieke leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit in Geertruidenberg. Geertruidenberg is een bestaand energieknooppunt waar al 8 hoogspanningstracés samenkomen. Door realisatie van het meest gedragen tracé wordt de bijdrage van Geertruidenberg aan de nationale doelstellingen nog verder vergroot en vindt een directe verdere aantasting van de ruimtelijke kwaliteit en de specifieke gebiedswaarden en kwaliteiten plaats en beïnvloed daarmee ook de leefomgeving in negatieve zin.

Door de aanleg van het meest gedragen tracé, komt er in de gemeente Geertruidenberg nog een 380/150 kV – verbinding bij. De 150 kV-verbindingen Moerdijk – Geertruidenberg en Geertruidenberg – Oosteind worden vervangen door een combinatielijn. Het aantal hoogspanningsverbindingen neemt hiermee in de gemeente niet af en door het realiseren van een (extra) verbinding wordt het gebied nog verder onder druk gezet en wordt daarmee onevenredig hoog.

De gecombineerde lijn, die op het grondgebied van de gemeente bundelt met de bestaande 380 kV hoogspanningsverbinding Geertruidenberg – Eindhoven, versterkt de landschappelijke visuele

effecten in negatieve zin en zet het recreatieve en cultuurhistorisch waardevolle gebied verder onder druk.

Om de ruimtelijke impact te verminderen wordt een gedeeltelijke verkabeling (Station Geertruidenberg t/m mast 21) van de 150 kV hoogspanningsverbinding Geertruidenberg – Waalwijk – 's-Hertogenbosch West voorgesteld. Dit tracé loopt van west naar oost over de woonkernen Geertruidenberg en Raamsdonksveer over een lengte van circa 3,6 kilometer. Met een verkabeling worden 381 woningen en 1 school vrijgespeeld (zie onder voor weergave van de situatie).

Al sinds 1988 wordt over dit gedeelte van de 150 kV hoogspanningsverbinding Geertruidenberg – Waalwijk overleg gevoerd met diverse stakeholders en belanghebbenden. Uiteindelijk heeft de toenmalige minister van Economische Zaken op 16 januari 1991 goedkeuring verleend aan P.N.E.M. N.V. (destijds eigenaar van het netwerk) voor de realisatie van een tracéverlegging. Door de goedkeuring door de minister en het door P.N.E.M. N.V. ingezette proces, is het vertrouwen gewekt dat verplaatsing/verlegging van deze lijn volledig op conto van de netbeheerder/het Rijk zou komen. Tot op de dag van vandaag ligt het (oude) tracé uit de jaren '50 nog steeds in de woonkernen Geertruidenberg en Raamsdonksveer. Hierdoor liggen momenteel 382 gevoelige bestemmingen (woningen en school) in de magneetveldzone.

Advies

Wij adviseren een gedeeltelijke sanering van deze lijn als ruimtelijke projectrelatie op te nemen in de plannen 380 kV Rilland-Tilburg (op kosten van het Rijk/TenneT), om de kwaliteit op de leefomgeving te borgen. Een dergelijke maatregel zorgt voor balans en draagvlak in de gemeente Geertruidenberg voor het meest gedragen tracé zoals door de regio is geadviseerd.

Gemeente Moerdijk

Situatie

In de gemeente Moerdijk lopen nu een 150 en 380 kV-verbinding van Standdaarbuiten tot aan Zevenbergschen Hoek. Deze loopt grotendeels gebundeld langs de A17. Het meest gedragen tracé komt ten westen van de A17 de gemeente binnen bij Standdaarbuiten en verlaat de gemeente via de Variant Paars Biesbosch bij Zevenbergschen Hoek (P3-vBi).

Deze variant heeft lokaal finetuning nodig om de kwaliteit van de leefomgeving te kunnen garanderen in het gebied nabij de infrabundel A16. In deze tekst wordt nader ingegaan op de nuances ter plaatse en de oplossingsstrategie.

Lokaal ruimtelijk knelpunt

De gemeente Moerdijk wil zich aansluiten bij het meest gedragen tracé, maar kent een lokaal ruimtelijk knelpunt bij de kruising met de A16 en de HSL ten noorden van de kern Zevenbergschen Hoek dat vraagt om maatwerk. De volgende elementen maken dat de gemeente Moerdijk dit als een ruimtelijk knelpunt ziet:

Kwaliteit van de leefomgeving

In de gemeente Moerdijk bevindt zich veel grootschalige industrie en veel (grootschalige) infrastructuur. Het dorp Zevenbergschen Hoek is en wordt hierdoor onevenredig getroffen. Ten eerste heeft de aanleg van de HSL ervoor gezorgd dat een deel van het dorp is gesloopt. Nu levert het geluid van de HSL overlast op in het dorp. Hier heeft het dorp elke dag mee te maken, naast het geluid van de A16 en de normale spoorverbinding. Ten tweede wordt ten noordwesten van de kern op korte termijn de aanleg van het Logistiek Park Moerdijk verwacht, met als gevolg een toename van de verkeersstromen in en rondom het dorp. Nu al is er veel overlast van het vele sluipverkeer dat door het dorp gaat om de files op de A16 te vermijden. De vrees is dat dit in de toekomst verder toeneemt. Reden voor de gemeente om juist te investeren in de leefbaarheid van deze kern door onder meer het nemen van verkeersmaatregelen. Het dorp heeft verder te maken met de geplande aanleg van een windpark langs de A16 waarvan de meeste varianten het dorp in de directe nabijheid raken.

Met de aanleg van een bovengrondse 380 kV hoogspanningsverbinding komen 9 nieuwe gevoelige bestemmingen binnen de magneetveldzone te liggen waarvoor vervolgens een oplossing moet komen.

(Toekomstige) ontwikkelingen

De nieuwe 380 kV verbinding is niet de enige ontwikkeling die op Zevenbergschen Hoek afkomt. Tegelijkertijd vindt nu een studie plaats naar een windpark langs de A16. Dit windpark is noodzakelijk voor het realiseren van de nationale windopgave op land. Vijf van de elf te onderzoeken varianten raken daarbij de tracés (alternatieven en varianten) van de hoogspanningsverbinding. Windturbines en hoogspanningsmasten dienen een zekere afstand tot elkaar te houden. Daarmee beïnvloeden ze elkaars plaatsing.

Verder is de Moerdijkbrug op middellange termijn (2025) aan vervanging toe. Het verkeer loopt nu al bijna elke dag vast over de A16 ter weerszijden van deze brug. Het is goed mogelijk dat ter plaatse

van de hoogspanningsverbinding maatregelen aan de A16 worden genomen ter verbreding of aanpassing van deze rijksweg. Kortom Zevenbergschen Hoek en omgeving staan onder grote ruimtelijke druk en een te sectorale beschouwing van de ene opgave resulteert al snel in een dilemma voor andere lopende dossiers. Een integrale afweging van belangen is noodzakelijk om toekomstige ontwikkelingen hier te kunnen faciliteren.

Ruimtelijke inpassing 150 kV-station

De aansluiting op het bestaande 150 kV-station bij Zevenbergschen Hoek vraagt eveneens aandacht. Ten zuiden hiervan ligt nu een bedrijventerrein met enkele nog recent uitgegeven percelen. Bij bovengrondse aanleg zullen hier technische en ruimtelijke maatregelen nodig zijn om de verbinding met dit station tot stand te brengen.

Advies

De oplossing voor dit ruimtelijk knelpunt is complex. Er spelen veel (toekomstige) ontwikkelingen. Het gebied wordt veelvuldig doorsneden door infrastructuur en grenst aan woon- en werkgebieden. De gemeente Moerdijk heeft de voorkeur om hier de verbinding ondergronds aan te leggen. Voorgesteld wordt om door middel van een nadere planstudie samen met TenneT en de provincie te onderzoeken of op deze, of op een eventueel andere wijze, gekomen kan worden tot de best mogelijke inpassing van het tracé. Een tracé dat recht doet aan de complexiteit van het ruimtelijke knelpunt, zoals hierboven geschetst.

Met het uitvoeren van deze planstudie ontstaat draagvlak bij de gemeente Moerdijk voor het regionaal meest gedragen tracé. Met dit tracé wordt voor de Variant Paars gekozen ten zuiden van de bestaande 380 kV-verbinding (P3-vBi). Dit tracé krijgt een logisch vervolg in de gemeente Drimmelen. Het voorkomt een kruising met de bestaande 380 kV bij Zevenbergen en het maakt de aansluiting in Geertruidenberg gemakkelijker zonder dat daar ondergrondse aanleg noodzakelijk is. Wij zouden graag zien dat deze kostenafweging ook wordt meegenomen in relatie tot de voorgestelde planstudie. Zoals met het ministerie van EZ en TenneT besproken, gaan wij ervan uit dat een dergelijke planstudie binnen een tijdsbestek van 2 à 3 maanden kan worden uitgevoerd. Gelet op de vakantieperiode denken wij aan afronding van de planstudie op 1 november 2017.

Gemeente Breda

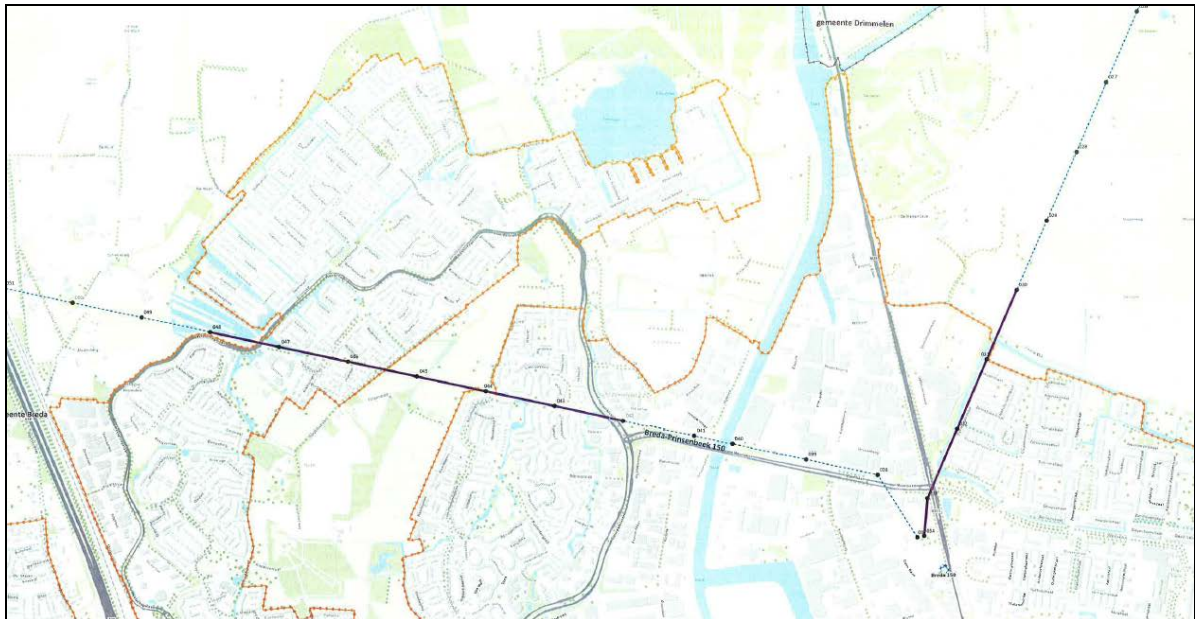
Situatie

De gemeente Breda wordt bij het meest gedragen tracé niet direct doorsneden. In beginsel is dat een positief uitgangspunt, zeker omdat investeringen in natuur op Bredaas grondgebied hiermee behouden blijven. De keuze voor het meest gedragen tracé heeft echter indirect tot gevolg dat de bestaande 150 kV-lijn door Breda blijft bestaan. Dit in tegenstelling tot een andere tracékeuze, waarbij de verbinding wordt gesloopt omdat deze wordt ingehangen in de nieuwe 380 kV-lijn. Regionaal is er vanwege inhoudelijke argumenten een voorkeur voor een noordelijk tracé, Breda ziet kans om hierin mee te gaan als er stappen worden gezet om de kwaliteit van de leefomgeving op andere wijze te borgen. Op hoofdlijnen zou dat er als hieronder uit kunnen zien.

Kwaliteit van de leefomgeving

Gemeente Breda wordt sinds tientallen jaren doorsneden door een hoogspanningslijn 150 kV. Het betreft hier een doorsnijding van circa 5 km, inclusief een trafostation. Al bijna een decennium vindt overleg plaats voor verkabeling van deze verbinding, zodat bijna 500 woningen ontlast worden in de wijken Haagse Beemden en Wisselaar. Tot op heden is dat niet gelukt. Het vlot trekken van dat dossier helpt in belangrijke mate om draagvlak in de gemeente Breda te vergroten voor een noordelijk tracé en de kwaliteit van de leefomgeving te borgen. In dat kader zet Breda zich graag in voor verkabeling van de bestaande 150 kV-lijnen op Bredaas grondgebied.

De beleidsmatige basis hiervoor wordt gevonden in de Planologische Kernbeslissing deel 3 in het kader van de Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEV III) uit 2008. Hierin staan op pagina 53 de randvoorwaarden voor het zogenoemde 'uitruielbeginsel' beschreven. Expliciet wordt gemeld dat 150 kV-lijnen ondergronds kunnen worden gebracht als contramal op de planning rond de 380 kV-verbinding. Met name op locaties waar veel woningen binnen de magneetveldzone vallen, is dit uitruielbeginsel van kracht. Tot slot wordt in de laatste alinea van de beschrijving van het uitruielbeginsel geadviseerd de uitruiel plaats te laten vinden in delen van het land waar de 380 kV-lijn wordt aangelegd. Het ministerie van EZ heeft hier invulling aan gegeven via de uitkoop- en verkabelingsregeling (Kamerstuk 31 574, nr. 29 d.d. 16 april 2013 en Kamerstuk 31 410, nr. 19, d.d. 10 juli 2013). De hoogspanningsverbindingen in Breda zijn in deze regeling opgenomen (zie onder, uitsnede 2014). De exacte 'verkabelkilometers' zijn momenteel in concept weergegeven. In de nabije toekomst wordt een gedetailleerder kaart in overleg met de samenwerkende overheden opgesteld.

Advies

De volgende afspraken worden voorgesteld:

1. TenneT voert een haalbaarheidsstudie uit omtrent verkabelen hoogspanningsleidingen in Breda;
2. Naast de technische onderdelen vindt nadrukkelijk onderzoek plaats naar ruimtelijke aspecten. Met name vrij te spelen ontwikkelruimte rondom lijnen en stations zijn onderwerp. Het verplaatsen van station Wisselaar behoort tot de onderzoeksparameters;
3. Na het haalbaarheidsonderzoek krijgt het project de pilotstatus in het kader van het wetsvoorstel 'uitkoop- en verkabelingsregeling' in ontwikkeling;
4. Na vaststellen van de wet wordt verkabeling daadwerkelijk uitgevoerd, uitgangspunt is dat verkabeling gereed is voorafgaand aan de realisatie van de nieuwe 380 kV-verbinding (huidige planning 2025).